M. 10645: 1–90.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Skåne
Skytts hd. m. fl.
Fru Alstads m. m. fl.
inlämn. 1943

Uppt. av Olof Christoffersson
Fru Alstad
f. 1869 i Fru Alstad

Kopparpottarna i Kavgårdssjön. s. 1.
Gårdfarihandlare-rim, m. fl. s. 1, 7.
Nämndemän kunde sitta hemma och klippa sina gäss i "byggvattning." s. 2.
Lära sig spela av näcken. s. 2.
Jämmer fr. Kämpinge gamla lyckogård, — död kvinna ville ha kläder till sitt ofödda barn. s. 3
Piga mötte en strandvaskare. s. 3.
Himmelsbrev. s. 4–5.
Hundlös man med sammanledjade händer vandrade mörka nätter. s. 6.
Rockhögen, — spökeri, vilsegång. s. 7.
Apple ach Pimpa i Applehög. s. 7.
Gengångare. s. 8
Skeppsbuken man blev mördad. s. 9–10.
Geologiska anteckningar. s. 11–13.
Märken på Vincentii dag (29 jan.) s. 14.
Fastlagsfirandet i sydv. Skåne i gamla dagar. s. 15–47.
Gamla hagtornsträd, "offertornar." s. 48–50.
Husförhör. s. 51.
Visa. s. 52
Historier om Gyllenhjelm. s. 53–54, s. 77–80
Skämthistoria om en man som gav sig ut för att vara präst o. "visste" allting. s. 55–61.
Om den late pojken, som prinsessan blev tvungen att gifta sig med. s. 62–69.

forts. nästa sida!

Övernaturliga väsen. s. 70-7
Sagnen om Lyngbjelm. s. 77-8
Lyra gamla häxringar (skämthistorier) s. 81-8
Troddivisan. s. 90.

M. 10645:1.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

4 B Kopparporten i Havgårdsgyrm

En annan sägen omförmälar att Havgårds slotts kopparporta (i några sägen varationer sägs det vara Trelleborgs kopparporta, men de flesta berättelser jag hört förlägga den till Börringe sjö, vid det enligt arkivanteckningens också en del förtels från Trelleborg) skulle ligga på sjöns botten där av slottets försvarare utkastades (Gjorts av det andra orsaker) då de sågo sig ej kunna försvara slottet längre. Enligt berättelsen skulle den kunna upptagas på annat sätt än jag berättat om Trelleborgs kopparporta vilket misslyckades på samma sätt som det omtalas om Trelleborgs kopparporta.

Gårdfarihandlarinnan. berättad av Edvin Schmidt

Jöns Krämare = Skåra Jinsen

Handelsesc lydde, enligt E. Smitt

"Ska de va låtesim bela eller hala dränge, kex, kerdenobbe Hemmagjorde häftor og mårnar som jä sat siddor og jörn (Tösor) Brunt socker og Segerlings blank-svärta i paper, långkatekesor og Twolf Trolses lurade mi po 40 Skilling men härnäst do jä kommer igjen ske jä ha Synålo me stort ved

Om någon frågade Skåre Jinsen hur gammal han var svarade han "Löver jäg ti den ? ~~..~~ novembr härnest så fyllar jä ? år de e mänsana mange år."

Han hade 3 flugor som drog puge till hans så att han kunde förse bönderna med

Låss. Han brukade att sitta på loftet och höla sin Aprésdelsnellar i fönstret Bred hade han flera hälnkrogar fula.

M. 10625:2.

Tänna gärd.

Den femdelen som Fenny Lundh [illegible] av ordet
klockare har Lasse [illegible] [illegible] Mina
[illegible] [illegible] [illegible]. Hon klarade sitt första examen med
[illegible] omdöme och Mikaela [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

För att lära sig spela en musikalisk instrument
så till exempel dum [illegible] en mer [illegible] [illegible] en [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

10645 M. 10645:3.

Sägner berättade i Rängs socken

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

~~Majstång~~ ~~Bång~~

Kämpingesägen

En gång gick en piga ~~vid~~ midnattstid förbi Kämpinge gamla kyrkogård och hörde att därinne att någon stackars död mor och jämrade sig ty hon hade ej fått barnkläder med sig i kistan till sitt födda barn. De gamla voro mycket noga med att en ofödd kvinna skulle hava barnsvepning m.m. med sig i graven annars måste gå igen tills någon förbarmade sig över den da. Pigan som hörde jemret rev av sig sitt förkläde och kastade in på kyrkogården blev det tyst med jämmern och en röst sade: gå till fulevi så får du betalt. Hon gick dit och fann blott ett pannejärnsskaft hon tog och slog mot en sten två slag utan att ha något, men vid tredje slaget framrullade det flera guldukater av det gamla pannjärnskaftet.

En annan sägen omförmäler att det var en strandvaskare som mötte som ville i kristen jord och så ~~fog~~ tog hon honom i kragen och kastade honom över ringmuren. Som tack svarade den döde att hon skulle gå till fulevi och uppsöka ~~tre~~ tre dukater som låg där han varit begraven.

Hemmels Bref
M. 10645:4.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv-forskning vid Lunds universitet

Vid boutredning efter landtbrukaren Sven Olausson Holm i Stora Beddinge samn kommunalordf. Per Hansson i Sjörup ibland hemmanshandlingarne ett gammalt papir" mycket omsorgsfullt "invippad" i flera papers omslag. Vid uppvecklingen såg P. H. att det var ett s. k. hemmelsbref Olausson Holms hustru ville inte på något vilkor avstå det. Men när så hustrun, som var mor till Per Haussons hustru, också var död och P. H. åter da var boutredningsman fick han brevet i fråga vilket en gång i tiden nerfallit från hemmelen på gården då Olausson Holms föräldrar voro ägare och bosatta därstädes.

Hemmels Brefvet lyder så:

I Herrans Jesu namn Menescor til omvändelse och efterättelse, bot och bätring. Menitska vändom och bekåt dinna synder omvänd dig. Ty om Enkor och Faderlösa ern hade ecke varätt så hade hvarken kommet reng eller lefvet rö- på fem årstid i menitskor omvänd Edor = Jag Jesus Christus er med med min egen hand sjelf skrifvet detta brefvet och om menskan ville omvända sig om hon än vore hundrade år gammal, skulle hon synnas vara yngre än den som voro femtio år och hon skulle synas vara som hon vore års gammal. Omvänder nu eder högfärdiga tuppar högmod — och eder brokota synd om i icke omvändyn eder i lefvet så skynken i ner i helvetet i äkta Folk om i entet omvänder. Jag sjelf Jesu Christus har med min egen hand skrifvet detta brefvet - Arma menescka omvänd dig och hjelp den stiga så välsegnar Gud eder mat och Dryck. I hören uppunbarn att uti Guds ord och Skrift står det - står uti detto brefmed in egn hand skrifvet i menitkor omvänder eder. Svärjande och Bannde och hotande och knotande och knorande emot hvarandra Menitskor vänder eder med edert grofva arbete om Söndagen. Söndagen skollen helleg hålla gå till Kjörkan att höra guds ord och Förbarma dig öfver a Fatiga om den Fatiga sak och rop hade icke varit så hadn i svaret störtade i ej eder grofva synd Som gå i Svang för den eder stora högdigas Teppar som menitkan lefver uti så att han Storligen förtörnar di öfver eder Sol och Måne gråto öfver eder i Syndiga Folk, storelsen går öfver eder. Jag Jesu Christus har sjelf

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M. 10645:5.

ed min egen hand skrivet detta brefvet och den grymma
domitiska Folk upplås.
Dina mörka ögon och skåda omkring dig ty når du skall gå
i mitt hus och tempel och att afbedja denna stora Syndaförlå-
else så hafver du håg och vilja till att aflägga dig och smicka
ditt ansigte och aflägga din förbande höga tupp som är
Satans afmålning. Ty Satan får inte hafva sitt eget
horn i pannan menligen edervansa eder förbande
tsvans. I menskor omvänder edars grofsne Synder,
en som döljer detta bref han är förbanad af min gud
vinnerliga märkt och af min Christeliga Kyrka, men
en som detta bref utskrifver och förvarar honom skall
ett gott vederfaras både till Kropp och Själ. Som skolen min
ed i menskor omvändun eder, eljest skall här blifva sådan
Dödsutgutelse och skall så gå att den ena menska skäll åta
Köttet på den och dricka blodet på den andra. De skole åtta (åta)
arken på Trän och frukten af edert eget lif edra Soner och
Dottra som gud eder gifvet hafver i ängest och nöd
skolen i åta och tänka uppå att Herren eder gud hafver detta
ört derför att i intet omvänten eder. i Skullen i
lla förgås om i intet omvändun eder. I ma i göna
strumpa om Söndagen. ~~Som i~~ Som i ~~soren~~ gåven
något om Sabaten så kommen i vårs Herre Jesu Kär till
att blöda och om i haden så många Synder som gräs på
marken och som löf på Trän. Den som icke tror han
skall dödun dö och pines i helvetes evigo fördömelse. i men-
skor omvändun eder eljest skull här blifva sådan stycka
dom så att den som är frisk om aftonen skall ligga död
en morgonen i menskor i skolen sökta och dåga
smart finne vi bäst uti elendigheten i arma bårofvade
(antagligen bedröfvade) Folk. der detta hafver i hand i

M. 10645:6

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Sägnen återberättad av Emma Ericsson

Vid en bro i Tågarp brukade enligt ortsägen i gamla dagar Tider en mörk natten bl
ma vandrande en huvudlös man med (på ryggen) samma
sina Rejdjade händer ~~en fot~~ (ena) och med en ~~en stor~~ blek o
fot i form av en ister järnkula.

M.10645:7.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

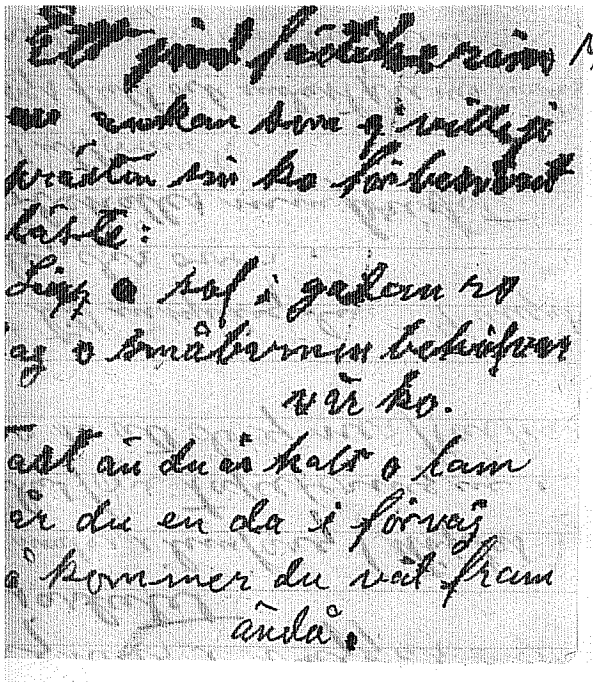

Däremot
omtalas det att en svart väre försedd
med stora horn och släpande ett svi-

netostör (tjuder spunnet med timmekrok av svinhår och skättefall) skall husera på landsvägen å Pilsbacke.

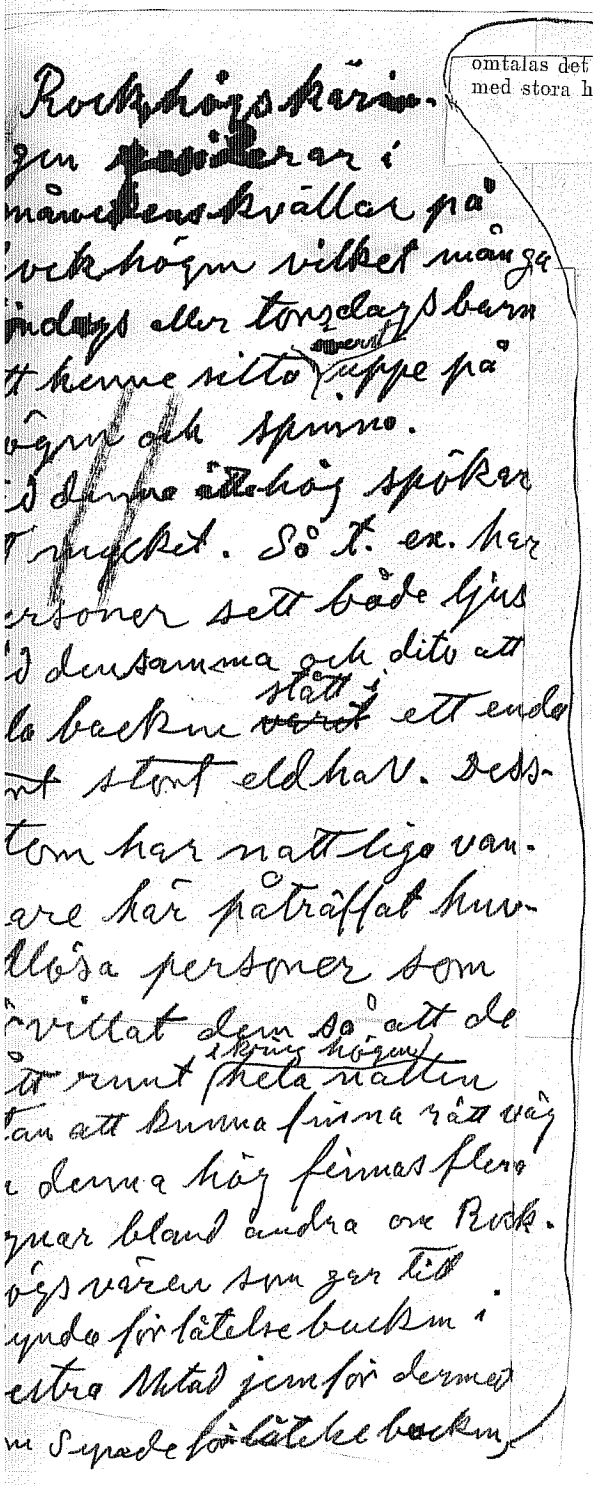

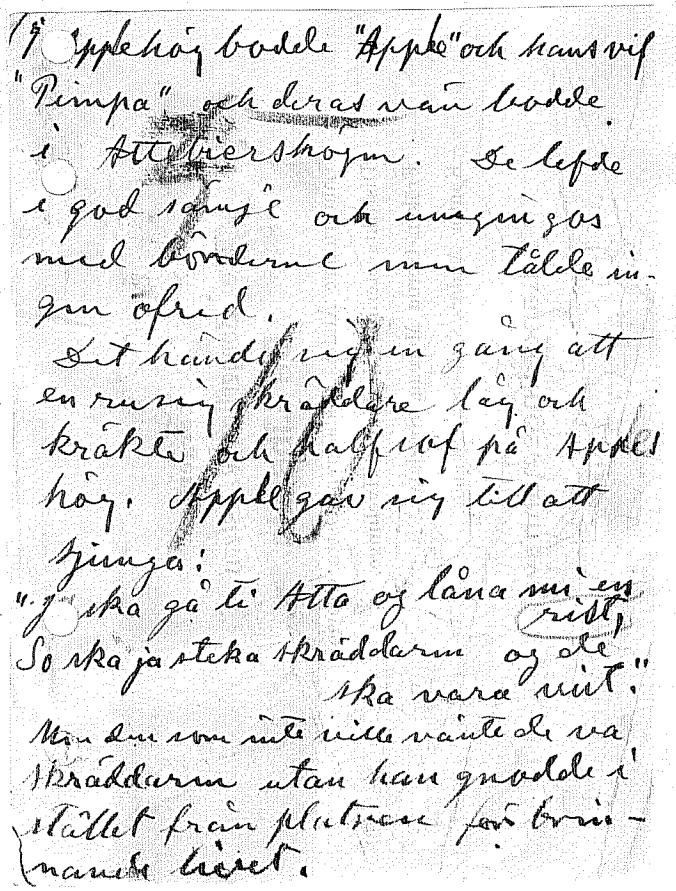

M. 10645:8.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

En Person som gick igen sen han var död och begraven sågs i Fuglie och Hvellinge. Hon var vitklädd eller i sin likklädsen, der han ~~sprang~~ sågs springa på vägarne å sina bara fötter så att stenarne yrde i kring.

5 Nels Andersson ~~tiltsman~~ sade en gång till ~~Knapen~~ Knapen (en tjuf) "nu då du blir död kan du väl komma å se mig hura det der ser ud i himmelen ~~/~~ eller helfvetet der du kommer. Då han blef död och N. A kom en kväll på kyrkogården kom Knapen skottandes på ~~tre~~ två kyrkogången så att N. A blef rädde men Knapen följe efter till kyrkogårds porten. hände på vintra.

Mellerst kyrkogården.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet
1064 9

Fredrikshög historia berättad av
från [illegible]

En stormig afton den 27 aug på 17..
talet strandade en tremastare (Engelsk) (ensam)
utanför Fredrikshög. Mannen gick [illegible]
med stranden. Rätt som han går
ser han en flotte rännande mot
land. Den bestod av två sammanbundna
plankor på vilka en man satt med ett
skrin. Böljorna slogo mot land en
efter annan drogs flotten ut igen. Till
sist kom en stark våg som kastade den
ubbla flotten uppå [illegible] grund och
mannen höll sig fast vid en sten.
Tills den på stranden gående mannen halp han
i land. Främlingen var väl antagen men ej
värre än han följde med till gården där han
[illegible] Bonden såg
med lystna blickar på skrinet som tydligen måste
hålla en rik skatt. Som han i dagarna skulle
bortgifta sin dotter i första giftet med en
nabo som vilken tydligen fordrade hemmansarf
i ~~[illegible]~~ guld eller jord. Bonden o kvinnan
växlade en blick samtidigt som de såga skrinet
och förstod varandra. Gårdägaren gick i hög-
huset efter en yxa och med ett slag var han död.
Några dagar förut hade det rothuggits fyra stora almar
ustan om gården. Som alla husets tjänstepersonal voro
på en bal i Trulstorp gick ju allt ~~i [illegible]~~ allt på
et den döda i ett av hålen ~~där~~. Då balen på
morgonen var slut och tjänstepersonalen kom hem
fågs bonden i lag med att planter fyra nya almar
i de gamla hålle. O ve, nemesis vaknade i en
[illegible] skepnad som såg ett det hela utom ett [illegible]
[illegible] det för än han blev stor. Slumbrar än efter då
[illegible] [illegible] att falla för yxan [illegible]
[illegible] upp ett skelett på vars ena finger ben satt
en signetring av guld. [illegible]

M.10645: 12.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

2/ ytö. I en gammal geologisk beskrivning omtalas också att stensatte gator i Trälleborg äro funne ute i havet under nuvarande vattenytan.

Det tros på att landet åter skulle sänka sig i södra Skåne. Carl v. Linné uppmätte på den 29 juni 1749 avståndet mellan Stavstenen och havet till 357 3/4 aln. En uppmätning som företogs den 6 maj 1881 var nämnde avståndet blott 165 ½ aln. Landet troddes då hava sänkt sig så att avståndet förminskats så mycket. Senare ~~entsforsk~~ forskningar hava ådagalagt att det hele beror på skrivfel i Linnés beskrivning och att tre an borde hava varet en etta.

5/ Marken är på i allmänhet jämn utan vidare höjder men längs utmed kusten har det i äldre tider även inne i Staden gått den s. k. *járabacken som var betydlikt högra än ~~bakom~~ jorden innåt landet och sådedes har det ursprungligen därbakom varet vattensamlingar och små sjöar ~~med sötvatten fisk och vadersfåglar~~ innan de blevo ~~ut~~ av människohänder

M. 10645:13.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

utdikade. Vid vättabro synes det på ännu tydligt och när sjön går högt blir det på stora vattensamlingar därstädes

*) Namnen Jär, Järabacken och Järavallen ha enligt professor A. Norens mening fornnordiskt ursprung. De äro besläktade med det fornnorska iadarr och det fornsvenska iathur samt de nynordiska dialektformerna jäder, jär och jar. Deras betydelse är kant och rand. Samma stam i det norska Jæderen (landskap vid Stavanger) och det svenska Järn (socken i Dalarne).

M. 10645:13a

4/ I forna tider har denna låga och sumpiga sjön som tydligen varit full av växter varit ett kärt tillhåll för sötvattenfisk och ~~vadare~~ och kräldjur och samt även för talrika vadare fåglar. Den tidens människor har således haft ett gott matförråd i ovannämnde sumptrakter.

Torvranden som på västra jär ligger under rullstensåsen är mycket hårdt sammanpressad och på sina ställen knappas cm. tjock.

Som geologiska fynd kan omtalas ett stort och vackert uroxehornsfynd som finnes på Samskolans museum. Det är 140 cm långt och 21 cm tjockt.

vänd

M: 10645:14

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Vi mår väl för tiden
det tillåter och helst bra.

M. 10645: 15.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv-forskning vid Lunds universitet

"Fastelamns" (Fastlags) fränder i Sydvästra Skåne i gamla dagar.

I ännu högre grad än hyndelmässofränder torde fastlagsfränderna kunna göra anspråk på hedniskt ursprung. Man finner nämligen i de nordiska fastlagsbruken fullt tydliga spår efter den gamla hedniska fästen för våren och den annalkande sommarens fruktbarhetstider. Under katolska tiden var det ett allmänt bruk under fastlagssöndagen och måndagen att [illegible] svinflesk varandagarne och på äldre tider kallades fläsksdagarne t. ex. i Köpenhamn vilket t. o. m. förekommer i gamla rådegångsprotokoll av 1540talet i Själland. Ja t. o. m. i lärda avhandlingar på latin heter det: "Magister Andreas Grob anno 1546 sepultus est (begrafves) die fläskstondag."

M. 10645:16.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

2/ Dessa flåckätningar fortlefde ända in
på 1800 talet i södra Skåne likosom i Sjælland
~~dette~~ flåckfrossande under de ~~två~~ tre ~~första~~
fastedagarne äro på tydligen av katol-
ska kyrkan upptagna bruk från för-
utvarande hedniska högtidsfäster, likson
bruket av fastlagsriset i äldra tidor.
Man skaffade sig då björkris eller
dylikt varmed man hade lov att
risa upp i synnerhet kvinliga personer,
vilka utan ovilja mottogo risningen
~~i den tanke att deras~~ i den tron att
detta skulle gynna deras fruktsamhet.
Fastlagsriset voro ~~på~~ också ~~i tidor~~
pyntade med i papper utstofferade linde-
barn; kuttrande duvor eller stock med
ett lindebarn i näbben eller också blommor.
Som synes är detta bruk på tydligen
en kvarleva från heden dom ~~mindsom~~
ynnighets fest ~~vilken~~ upptagits i
kristna kyrkan under danska tiden ty riset var virad så sa de gamla i min ungdom med röda o vita papper – danskens tång.
7 Måntorpslund vid Måntorps gavla
i Ingelstads socken av Oxie härad
~~omdat~~ påträffades för cirka 20 år sedan ~~för~~ en
1919 ~~1912~~ ~~(1919)~~ 1912

M. 10645:17.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

3

avgudabild av brons från bronsåldern och ev cirka 3,000 år ålder. Den förvaras nu på Statens historiska museum och gestalten föreställer Gymnigheds bild i form av Kapsmannen anses den vara en fruktbarhets-bild vilken med båda sina händer kramar sina gymnighets organ bröst. Afgudsbilden föreställer således gymnighets eller fruktbarhetsgudinnan vilken tydligen blivit tillbedd av tidigt på våren för att fruktbarheten skall under kommande sommar. Omöjligt är det ju då icke att nämnde avgudabild varit tillbedjad under någon hednisk offerfärd som föregått fastlagsbruket här på orten.

Ett gammalt vårsång som sjöngs under julhögtiden lydde ju:

"Nu å de jul igen
Nu å de jul igen
Å jul de varan jo till påska
Ney de ä inte sant
Ney de ä inte sant
Förr dar emellan kommar fastan.

Med detta vårs skulle man ju påminna sig fastlagshögtidligheterna, så att man

M. 10645 : 18.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklig forskning vid Lunds universitet

4/7

ej hört glömde den stora fest som skulle hållas under fastan, under de 40 dagarne före påsk.

Hvarken i Danmark eller Skåne var man benägen att tyda det främmande typka namnet Fastelabend på bokstavsenligt sätt. Snarare antog man det utbytta av kyrkan tolkade bruk av upptåg och galenskaper, utgörande en ersättning för all den munterhet som icke fick lof att giva sig luft under fastetiden. Man skulle på härav kunna tro att fastlags festen i och med dess betydelse upphörde, skulle få sin bane vid reformationens införande. Det blef likväl ej fallet: likasom man aldrig tillåtit den avskaffade botöfningen något värde i och för sig, så blottade man nu obarmhärtigt alla de missbruk som vunnit insteg under fastans namn, t. ex att låta andra fasta för sig. Kyrkans ord låta på tydligt nog der det heter: "I mån väl veta att i icke ären

M. 10645:19.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

5/ förbundna att fasta mera den ena tiden på året än den andra icke mera före påsk än efter. Icke heller är det att fasta att äta fisk och inte fläsk, att äta bröd men icke smör derpå... Det är en lögnfasta om vilken det aldrig talas i skriften. Fasta är hunger, hunger och åter hunger. Då vår Herre Jesus fastade så hungrade han; då våra munkar fastade efter honom till påsk så voro de fetare och mera ~~på~~ tkindade om påsk ~~än~~ då de började fastan vid fastlagen.. Derför duga nu icke heller sådanna munkläften längre."

~~Trots~~ Oaktat alla kyrkans myndigheter utfärdade förbud mot det ogudliga "fastlagsnöjonen och utklädningarne" förblev bruket ~~att~~ att i samband dermed ställa till allahanda de galenskaper länge vid sin makt, jo ända in på 1870-80 talen.

De olika dagarne i fastlagsveckan ~~I en Sörd...~~ kallades vid olika namn, Söndagen, måndagen och tisdagen kallades ju som redan sagts för fläskdagarna. ~~Härmed ... på bruket under medeltiden att under dessa dagar ... äta svinfläskrätter för att dess...~~

obs sättas in

M. 10645:20.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

6 ~~för att därigenom styrka sig till den st. k. långa fastetiden.~~

Fastlags Måndagen kallades i Tyskland för "Blau Montag". Denna benämning kom senare därav att i Skåne kallas blåmåndag. Tisdagen kallades vidde tisdag (av vete, ej vita) på grund av att man då skulle äta vetebröd med smör på, doppat i varm mjölk. Härav härledes bruket av våra ännu i dag kvarvarande fastlagsbullar. På grund av denna feta rätt kallas ju tisdagen ännu uppåt Sverige för "fettisdag". Onsdagen kallades askonsdag vilket namn förskriver sig från katolska tiden, då man på denna dag, med vilken egentligen fastetiden skulle taga sin början, mangrant (skulle) mötas i kyrkan då var och en märktes mitt i pannan av prästen med ett kors av aska under följande signelseform "Människa, kom ihåg, att du själf är aska och åter skall varda till aska."
Denna aska skulle vara av föregående års invigda palmsöndags palmqvistar, vilka här i norden ersattes med de storknappiga sälj kvistarne

M. 10645:21.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

7/ Efter reformationens införande bortfall naturligtvis vid likbruket att kasta kyrkobesökarne med
aska, men dagens namn liksom bruket
att slå varande med med askepåsar (fortlevde
eller fylla fattigstummar med aska.
I senare tider har alla dessa dagsnamn
blåmåndag, vide lördag och aske onsdag
blivit överflyttade på själva påskhelgens
dagar.

Utandet av fattigbullar är väl det enda
egentliga fattigbruk som fortlevat
till våra dagar. Alla övriga fattigheter
äro nu snart ej ett minne
blott, ty de äldre flesta hava ej
en aning om hur det tillgick, blott
en och annan 80 årig kunna ännu
berätta om huru de sett på fattigs gillen i sin ungdom. Jag vill
därför här berätta om några olika
dags fattigsmåjen som i gamla
dagar lekts i Skytts härad
och börja med "vädderlu" (kappbögning.)

1919

8 [redacted] I Skytts härads tingsböcker ~~finnes~~ (Contalas)
en heldel rättegångar om dylika fastlags
nöjen. tack vare ~~detta~~ kunna vi få en
fullkomlig beskrivning om hur det tillgick vid
ett sådant ~~tillfälle~~ "vådelu"

Åo 1723 hade länsmannen Johan Munkeskog ~~...~~ åtalat ville drängar för det de lek fastlagsleken "vådelu". Drängarne erkände, men sade sig ej hava varit utom byns gränsar och ej häller tillstält ofjud eller förargelse.

Nämnden upplyste att detta vådsjöleks lopp varit i bruk hos allmogen sedan ur olldriga tider, fast det under krigsåren blivet nästan alldeles bortglömt. Det tillgick så att antingen två man eller och en man och två kvinfolk om fastlagsmåndagen tidigt på morgonen skulle löpa i kapp till ett visst mål i blotta linnet och den som först hann fram till målet blev för sitt parti vinnare av det pris som uppsatts vilket mer ändels plägade bestå av

M. 10645:23.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

öl, vartill så väl de löpande som åskådarne bidragit.

Leken utfördes också på så ~~lätt~~ att en man skulle springa i kapp med två eller flera kvinnor, vilka voro placerade längs löpbanan på lika avstånd. När nu mannen och första kvinnan på en gång sprang från målet hade kvinnan en nyckel i handen som hon lemnade sin närmaste granne som då avlöste och sprang till nästa. (alltså en slags stafettlöpning) Mannen skulle hålla ut mot dem alla, så det behöfdes nog att de voro lätt klädda ~~i bara linnet~~.

[På kvällen fastlagsmåndag hade tillika byamän och drängar varit samlade för att dela en ~~åttung~~ fjerding öl som prästen skänkt dem. De hade då överenskommit att vardera parten på morgonen skulle skicka ut två män att löpa "väddelep". I första loppet förlorade drängarne en fjerding öl, men vid nästa togo de revanche.

Byamännen blevo nu framkallade av länsmannen och tillstädda riktig heder

M. 10645:24

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

och sade sig hava deltagit i leken, efter gammal plägsed samt förmenade sig ej därmed hava gjort något illa.

Länsmannen ställde nu även åboarne under åtal och påstod att sådanna lekar sällan brukade avlöpa utan slagsmål och förargelse, varför han anhöll, att detta oskick förbjudas måtte.

Häradsrätten däremot fann, att vid denna lek ej något straffbart blivit begånget. Såvida icke någon vidskepelse möjligen däri kunde ligga förborgad, vilket dock ej denna gång kunnat utrönas.

Fördenskull säger sig häradsrätten kunna fuller Villie byamän och drängar, som denna gång vådjosprång brukat, icke med något särdeles straff belägga. Dock åtvarnas såväl dessa personer som och övriga almogemän i häradet att bortlägga sådanna oskickeliga lekar, särdeles uti fastetiden, jämte alla s. k. sommarlag och byagillen som häradsrätten för en god ordnings skull prövar rättvist hos allmogen förbjuda och hämna vid vite av 40 mark sölfvermynt för den som

M. 10645:25.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

11 hädan efter inom Skytts härad sådant vådjolopp under fastetiden förövar, vilket kronolänsmannen välbetrodde Johan Munkeskog åligger att ödevör börligen uti församlingarne låte förkunna.

Ehuru länsmannen Munkeskog fick utfärdat så sträng dom för fastlags fastlegheterna så dogo de inte bort på 1700 utan först i slutet av 1800 talet (Forts.)

En gammal fastlagslek var att slå katten av tunnan. Man borrade ett par hål i en tunna varigenom man stack ett rep. I äldre tider inneslöt man en katt i tunnan, vilken i senare tid utbyttes mot en kattråtte (uppstoppad) varefter botten isattes och tunnan upphängdes på en stång som vilade på tvenne upprestade pålar. Nu var ju allt färdigt till leken, vari skulle deltaga sockens åbosöner och drängar som voro beridna och utprydda på bästa vis med uniformkläder till leken vilka iordningställts av varje drängs fästmö eller beundrarinna. Till dräkten hörde också

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M. 10645:26.

I ett s. k. "fastelamsris" mm ej av det slag som ovan beskrivits utan detta ~~var~~ förfärdigat av ståltråd ~~som~~ med flera grenar omvirade med vita och röda papper (således danska färger) och försedda med blommor av ägarens egna förfärdigade av draugus kvinliga vän. ~~Efter~~ Detta "fastelamsris" fastnålades på deras höga hattar och värderades mycket av draugarne, vilka tillvara togo dem efteråt och gömde dem på ståltrådsspelet* under (kistlocket) för att de ej skulle bli skadade. Så ~~gjorde~~ gjorde som på detta sätt tillvaratagit sina fastelagsris från början av 1860 talet ha visat dem för undertecknaren av dessa rader.

Så gamla säga att det var en lust att se när hela ryttareskaran kom ridande i sin utklädda fastlagsdrakt med (efter prästade ansigten och gult) rödvita

*) Ståltrådsspelet var gjord av (uppspända) (spikade) ståltrådar ~~under kistlocket~~ av olika grovlek och uppspända med flintstenar. Så man kan tackt på dessa ståltrådar gav de ljud efter vissa På ett ställe i Lilla Skuttad har jag sett ett sådant ståltråd spel uppsatt under stugans tak på 1880 talet.

M. 10645:27.

13/ "fattelamsris" i den bred kulligahatten
och rödvita fladdrande armbindeln
om vänstra tröjeärmen med kort val-
madströja och gula ofta skinnfodrade
byxor (det påstås att Skytts härads
nationaldräkt ej hade skinnfodrade
byxor, att så var fallet har jag själv konstaterat. Dessa voro
av ...) Bondena
om knäna över snövita strumpor
med rödvita "hossebån" som fladdrade
med ändarne. Som vapen hade en och annan en gammal krigsmans sabel eller också en hammarsmidd sådan eller i brist härav en bra träbulling.
Sedan alla uppställts i en halvcirkel
drogs det lott om ordningen för ridningen
och dessutom bestämdes om ordningen
för dagen samt bestämdes med högtid-
ligt löfte att ingen fick tilltala blivan-
de kungen eller drottningen med nam-
net efter det klockslag dagen efter
när gillet skulle sluta vid så och
så högt bötesstraff. På grund
härav fingo inga viddernamnet
katt kung eller katt drottning efter år ty titeln var
glömd med gillet slut.

M. 10645:28.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

14,

(huruvida) utan vidare
Även bestämdes ~~om~~ den skulle vara
kung som lyckades slå till tunnan så att
katten kom ut eller om han skulle frå
sin kungliga ära med att komma
till det bestämda målet innan han blev
fångad av någon annan. fiol av gåtlappsk
~~bössor~~ spelemännen på klarinett och
Vid givit tecken började (började) sarrillen
i tåg och ordning fram under kattunnan vilken det gällde att huggа eller
slå sönder (vilket lyckades ~~på~~ ett par timmars gra)
Nå~~s~~ av ryttarna komma
så när varje gång att de kunde giva
tunnan ett slag, andra däremot fingo ej sina
bångstyriga hästar i närheten av den
fritt i luften svängande tunnan.
Det hela gick nu i rundridning
om ett visst område, ~~så att~~ och i all fjorden
var afrunnin, så att smörjan stod ikring.
Alla voro ~~ju~~ ifriga att gifva tunnan de
värsta slag de kunde men därav kom
den också att svänga så att nästa ryttare
ej nådde den samma. Efter som tunnan
var "bånad" med träband, dröjde det
ju ej så värst ~~tunga~~ många timmar innan den lyckliga fick den att ramna ~~??~~ så att den

15

vett skrände katten kunde sätta sig
i säkerhet. Medan katten satt i sin
tunna och var ~~skränd~~ arg så att den fräste morrade
den enligt folktycmorn sålunda:

" Om ja ~~vorr~~ va lås opp i va mess
Till Jupiter ja forr er bör
Här skulle ble ett fanders hus
Emellom mäj og jär."

När så rytterne ridit några omgångar
så att vetten rände och hättarna flaxade
de kom en stund när tunnan ramlade
i kras. Var det nu så att den som
slog siste slaget blott blev kattekung
gällde det att fånga honom innan
han satt sig i säkerhet vid målet. Lyckades någon sålunda fånga kattekungen
innan han kom till målet blev denne kung
Så snart tunnan brast blev det således
ett rop och skrän och alla som en efter
kattekungen vilken det gällde att fånga.
Men det var lättare sagt än gjort och
hade de ej ridit för livet förr, så redo de
nu. Den tiden voro hättar voro på skriks-
som ~~tockor och~~ "gimmerlam" och kunde

M. 10645:30.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

16 gör vändningar — som ordstäfvet lyddes — "på en firastyver".

Under ~~hela~~ hela tiden täflingen på gick voro hela byens både manliga och kvinliga unga och gamla ute och såg på och ropade hurra när kongen var korad, (samtidigt som musikanterna spelade fanfarer för kongen)

[Den som blev kong kröntes ~~så~~ med en papperskrona och försågs med i papper utklippta ordnar och ett ~~ordnar~~ ~~utklippta papper~~ band snedband öfver bröstet (att brödvita färger) och att möjligen grannlåt. I fall det blev någon ~~"afskitt" "överskitt"~~ (avratt) katte kung skulle denne utsiras ~~med~~ med halmkrona och halmbindel. "Ta ringarna".

En annan fastlagslek var att taga ringarne ~~därtill~~ vilka voro dels upphängde i krokar på en likadan ställning som kattunnan, dels stodo de (uppe på en hög påle) bak om varandra i en ränna så att blott en var synlig åt gången och så snart den togs kom det en annan fram. Ringarnas antal voro 12 stycken och i den ena ringen var

M. 10645:31.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

~~Denna gamla fastlagsringsvisa sjungs sedan år 1860~~
~~talet och är således ingenting ... säger ...~~
~~Den sjungs under tiden ... av ... ringarne.~~ [illegible]:

Sedan fastlagslekarna ~~[illegible]~~

Bilaga II

har en bekant berättat följande fastlags ringstagningsrim sålunda:

"Se bejens alla drängje i parad
po vêr sitt ô me spjud ~~ô~~ me mongdering!
De ser do lia grant ud ackorat,
som om en lyng kristfolk va po komdering.

Vå smeens gôfl di samles so ti hait,
förr där ha ring~~[illegible]~~hängts opp po stängen
Å nu de gäller den, som kan ta mett,
förr han får gilled frijt ~~ô~~ han bler kongen"
(det typografiledes så som det i äldre tider var märkt med ett K)

"Lars spilleman han blåsor po klarnitt.
Ô Påhr urmagare han gnor po sin fejla.
Å so mod ringarne de bär me itt,
Ô de so stenane begynner kajla.

Hans Schacops Jins! de syns ad han å ri,
förr han vill ente frijt va me po dansen,
Men Tärkemannens Mårten präjor i
ô po sitt spjud han snart har hela kransen.

Ô tösorna han so ti kong kläs ud,
Å å so kaked over sin mongderingj.
Ô sen rior hela lyngen ud
frå gården ti går som ti ô få spandering

M. 10645:32.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Bilag. III

2/ Um narr di ried kring ti hvår ~~husbon~~ en går,
Lars spilleman har bled so rô i tettn,
~~Og blees~~ og rett de å, han bles en ynkeli ton.
Og faller norr å bryder af klarnittn.
Hans Sjintses halkar, han som reiör här,
har otse fåd forr skarpt af styrketåren,
men hånger åndo po husbonens mär
som bär han over drifningen ti gåren.

Po kvälln å i gillesgåren dans
Og do går brännevined nock ov drången.
~~Do~~ vättbi kongen otse ud tin kjans.
forr de å han, som ska ta fjyrta vången.
Lars spilleman har laved sin klarnitt,
so over Pärs fijäl han föres skriska,
O di begge stampa täjftn nu som itt.
So bråtkona [illegible] di håller po å spricka.
I dansn Qvingan nu ~~bjud~~ bjuds otse opp,
og norr hon borstn hör figäln jäbba,
hon fyller me å tar so lätte hopp,
som om hon borre va en lidn gräbba.

Og etter dansn, om de ska va bra
bjuds mad og brännevin de hör ti gången
og do po köpsta råves der: hurra
og leve drottningen og leve kongen!
Berättad av en som lärt den längst förr en Trols Sjöstrom ~~afskrifning~~

M. 10645:33.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

17

det ~~invärt~~ ett inhugget K på insidan. Klädedräkt och allt var ~~det samma~~ densamma (som vid förut skildrade lek) ~~med~~ undantag av att varje ryttare nu var försedd med ett "spö" (spjut) att taga ringarne på. Före ridten överenskommo ryttarne på samma sätt som ~~vid att~~ då man skulle slå katten av tunnan. Ridningen sedan gick på samma vis och var och en sökte att taga så många ringar på sitt "spö" de kunde, ty det var ej alltid att K ringen var med i första omgången. De som passade ringarne visste på när K ringen togs och då avlossades kongsslaget med ett eller annat flintlåsgevär eller pistol och samtidigt skreko alla åskådare "hurra för kongen". Efteråt kröntes kungen ungefär som det berättats ~~om katta kongen~~ här ovan.

Bil. 8 II o III ~~..IV~~

Sedan nu lartlagsgillet korat sin kong ~~ovan~~ oavsett på vilket sätt ~~nis~~ skulle gilleslaget rida om kring i byn och visa kungen för [illegible] en och var. Härvid red ~~kungen~~ främst

M. 10645:34

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

I Stjärnsund spitsmycket med en page på varderas sidan och drucken konungen till vilke korast dem som var störst före och störst efter i ordningen då konungen blev utnämnd vid kröningen eller ringtagningen. Pagerna skulle hava vackert flätade halsband över bröstet om det skulle vara riktet efter gammal sed. ~~I Stjärnsund hade de i halsband sade de gamla~~. Efter kom hela skaran tre och tre i vart led. Det var nog en trevlig syn att se hela skaran komma intågandes genom porten och hjunga för sin nykrorade kung.

M. 10645:35.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

på följande sätt:

18 b "I dunnæ by i vår mantgår
Gå vi inj i da
Ag de är jo äij av mad
Vi sjungæ forr
Falleralla fallaralla
Vi sjungar forr
Ti våra gilleslav
Falleralla fallarallax
Trallilalala la."

pat mell

Mera av den gamla kungsresan har jag ej lyckats att få ~~[illegible]~~ upptecknat. [illegible] Om någon skulle kunna något mer e vore det intressant att få tillvaratagit det innan det blir för sent.

Däremot har det gått lättare att få ~~[illegible] ett skålrim~~. ett och annat skålrim, ty den som ej kunde rimma var ej värdig någon sup.

Då ryttare skaran inkommit på gården redo de upp ~~för~~ fram i trappan ~~des~~ och vid sjunga för husets innevånare. efter utfördad sång blevo de bjudna på ~~[illegible]~~ en brännvinssup och husets kvinliga ~~[illegible]~~ som skulle till fastlags gillet skulle då också hava förmaning i matväg med sig till gillet.

M. 10645:36.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

19

Så snart kängan visats tog husbondan sin brännvinsflaska och glas varefter hela skaran skulle hava var sin sup. Nu gällde det att kunna [illegible] innan de togo sin sup annars voro de ej värdiga.

En del rim har följande lydelse:

"Denna suppen skall vi ta
Förr den e distelerad
Den sjunkar ner
Den syns ej mer
Jo skål kamrater alla"

eller

"Opp jennom laftet
Norr jennom galled
Ud jennom dören
Må en sjusjäkelens kläm."

"Vår ~~[illegible]~~ landsman han e ett kreg
Han bider gidder
Han bider får
Han bed fingern ov en man i går"

"Jo länsmannen me sin trehörnede hatt
Han krävver sin skatt
Får han inte skatten
Så ~~[illegible]~~ han i hatten
De lom rade bra
De lom rade bra."

"Jo mölleren me sin dammie rock
De säckerne han tällor
Og pigorna han rällor

M. 10645:37.

FOLKLIVSA
Institutionen för
ning vid Lunds

Bilaga 1

Bränvins~~visa~~ rim.

Hör du bror vill du ge me' en dup
för utom kredit för alla mina penga
Si' har ju supet opp bro mi ju säger vant
sant Hej' min sj'... 1 om här finns en plant
jo en sup kan du få om bara du kan stå
men kasorna derrer du kan ju int gå
jo min sj'... 1 du full om du ligger om du
O dromler omkull.

Hej' dick ju drack
Du slipper ej' me mack
plonka på så får du nog
ja en sup på varje krog
du spikr kan du dra,
Bränvins flaskan på bordet står.
Och goda vänner skulle ti mig gå
och kaffekannan likaså för den skall alltid
hållas varmar. Den skall stå på bryllan...
i mitt kök när jag vill så ter jo' mi en jo'
som trallitalida.

M. 10645 : 38

FOLKLIVSARKIV
Institutionen för folkliv
ning vid Lunds univer

20

De lomrade bra
De lomrade bra."

"Ja smideden me sin hammare o lång
Han smior po en spik ti dom bor
Han smiör o han hamrar
De lomrade bra
De lomrade bra".

"Ja skomagaren me sin bejrep o
Han sticker o han dror om
Han smorkar o han drar
De lomrade bra
De lomrade bra."

Bilaga I

"Sedan alla byns gärdar berakts redo-
om de hunde-var ock en tid sitt, för att
tallo-ni sina hästar och vida ut tidigt
o Kalle tog sin början. Ner gillet skulle ga av
stapet skulle all byns kvinlig
ungdom hava förning med sig til
gilles gården, bestående av bröd
korv, ost, smör, fårbog rakt fårbog
. grön mjölk fick och dylikt. Vid drygtes-
varorna skulle mörte ju drängarne gåva
"bala".

M. 10645:39.

FOLKLIVSAR
Institutionen för folk
ning vid Lunds un

21

När alla voro kommna till gästgården
skulle dansen börja. Första dansen
var en ringdans av alla flickorna
omkring kungen, omvilken gick
tre i ringen med förbundna
ögon. Efter som flickorna sjöngo
en passande ringdans så skulle
kungen söka i takt med dansen
utkora sig en drottning för kvällen
vilket i bland kunde bli rätt svårt
i fall han råkade taga fatt på en
motvillig och ej kunde hålla reda
kvar till han gissat hennes namn
Gissade han ej rätt namn först
gång (måste han vara om
förfaret till det lyckades.
Andra mera sällsynta fastlagslekar.

En annan fastlagslek var
äppelekan vilken mera lekes
av barn ute vid kusten bland
dem där det var sandigt och
blött att krypa, utplanterades

ges av flera
ehuru sällsynt

M. 10643:40.
...ARKIVET ...nionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

in del ägg på ena spitsen, på ett visst avstånd från var andra.

Sedan detta var gjort gällde det för de täflande gossarne att med förbundna ögon söka krypande på alla fyra plocka upp så många ägg som möjligt. Den som då ~~fing~~ fannt de flesta äggen blev ~~då~~ "äggakung". Sedan gick barnaskaran omkring på orten och visade sin ~~utstofferade~~ utsmyckade äggakung samtidigt som de sjöngo rim för honom och ~~samtidigt~~ på samma gång samlade de i en korg gåvor till ett äggakungagille.

Bilaga IV

En annan fastlagslek var: Man satte ett ägg på ända i jorden. Sen skulle de lekande i tur och ordning efter en pantleks formulär (tretiog från ägget) ledas till en plats med förbundna ögon och efter att hava vänt sig tre gånger runt ~~söka~~ på klappen gå eller krypande söka ~~taga ägget med handen~~ nå målet och sedan räcka ut handen och taga ägget. De fingo likväl ej åter börja att krypa om de ej nådde ägget när de börjat söka med handen.

En annan fastlagslek som också lektes någon gång här i Skytts härad ehuru sällsyntare än ovannämnde var att "sticka ti jungfrun".

Man utklädde då en däjelig jungfru av halm på en kors~~stad~~formad stake så att

M. 10645:41.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

22/

armarne kom att peka rätt ut. Hela halmfiguren klädes i en vacker kvinnodräkt och uppställdes på ett stenrör i likhet med de gamla midsommar stolpe[kransarna]. På "jungfrus" högra arm hängdes så en krans. Det gälde därefter, sedan alla dragarne voro klädda (lika) som ovan nämts vid kattlunne slagning och ringtagning, att (med marken för ansigtsdragen vore så tillgjort som möjligt) om ögonen de i tolkad tur och ordning fördela råda förbi den ställd jungfrun (samen) och vifvande kransen ~~med marken för ansigtsdragen så tillgjort som möjligt~~ och att söka taga kransen på sitt spö. Vilket ej gick så lätt som man skulle tro, ty den hastiga ritten och de små tillhåll i marken förvillade så att de stackars jungfrun bröle här och där om spjutet [illegible] träffade alls. Leken hade varit mycket rolig att åskåda men svår att utföra och besvärligare att arrangera än de andra. Den som längst om längs tyckas taga kransen blev ju jungfrukung.

M. 10645:42.

FOLKLIVSARKI
Institutionen för folkliv
ning vid Lunds univer

22/

En [illegible] lekstelagsleck var den
så kallade "terpottelegin", vilken lekts
på följande sätt. Uti en lämplig stång
som ringlagningen upphängdes i ett
snöre eller ett garnnystan flickkärl
eller annat kokkärl av brändlera som för
begagnades på orten. Sagnet bandsfast
om kokkärlet så kallade start, vilka opl.
anno hittas i åkerjorden, och på så
sätt upphängdes det fritt svävande i luften.
Nu gällde det att i tur och ordning slå
[illegible] kokkärlet med förbund.
dan de hjuvat sig runt bredvarv,
na ögon lagja fram till kokkärlet och
med förbundande Mag söka krossa
det samma. Var och en hade rätt
att så många slag gå genom sedan de
tagit ett visst antal steg från må-
let vardt de på platsen skulle bliva till
alla magan utdelat. Nu gällde det på att
kunna gå rätt väg, vilken ej var så
kort, fram till målet. I de flesta fall
gingo de runt åt höger eller vänster och
stod och slogo förgäfves omkring i luften.
Så kunde ofta detta dröja rätt länge innan
någon rätte rätt och slog sig till "terpottekung".

"terpotte-kung".

M. 10645:43.

FOLKLIVSARK
Institutionen för folkliv
nio vid Lunds univ

Lekar och lekregler

23 b.) En annan variation av "potteleken" tillgick så att potten sattes på marken och alla (deltagarna) tog varandra i handen och dansade runt likväl vid en ringdans medan (de) sjöng en patteringdans. Med (av deltagarna) en gick inne i ringen med ansiktet förbundna ögon och en trädpinne i handen för att slå sönder potten vilken (som) hade lov att (vem gäller) (sången) transportera sönder. Faktum är att ingen av dem lyckades förstöra, att efteråt kunde var lagad eller bortföra i stycken potten, ty (förstöra) ingen hade lov att slå mer än tre slag. Lyckades det ej skulle han taga en annan i ringen som då fick försöka sin lycka. Medan dansen pågick gick det ett (ringen) stycke för (som) vid varje ord skulle ställe (ställa) potten närmare och närmare och vid andra ord tog den åter ett eller flere steg (ställe) tillbaka.

FOLKLIVSARKIV
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M. 10645:44.

24 (äldre och synnerligen barbarisk)

En sätt lag sätt var att upphänga en ~~katte~~ Tuppe (eller gås) i en lämplig
stolpning som ringtagning (stativ)

Båda vingarne bands (tillhopa)
så att den ej kunde flygga
och om båda fötterne bands ett
snöre i vilket han hängde
med huvudet neråt så nära
högt att de rädande nått och
jämt kunde nå ~~den~~ den
hufvud vilket var grundligt
rimmad med tvinflätt så att
det rätt riktet glatt att taga
fatt på. Under tiden gällde det
så att kunna avhugga djuret huvud.

Denna lek har varit i bruk och
lektes för Konung Karl XII då han nyligen återkommit från Turkiet vid sina fädernes
döstol medan han var i Skåne.
Denna lek var mera sällsynt, ty den var
ju både barbarisk och ~~omoralisk~~ omoralisk.
Tydligen är den ett minne från hedendoms tid
som fortlevat i berättelser och ~~sagor~~ traditioner
~~för att~~ och att den utförts blott för att de gamla sederna ej skulle

M. 10645: 45.

FOLKLIVSARKIV
Institutionen för folkl
ning vid Lunds univers

25

~~Om gamla Sattlagsseran stade följande~~
~~lydelse~~ ~~i det kompleta lilla sed... kunde det förhålla, man~~
~~kan tydligen i senare tillsättning, möjligt med ett annat lag~~

I den gamle Sattlagsseran omtalas att ~~tvenne~~
tvenne fiender inträtt i landet landet
nemligen en Katt och en "Hane". Således
omtalas der de bedrifter djuren mot vil-
ka de båda krigarne — Sattlags
männen skulle strida. Visen har följande
lydelse.

"Go dag Fadr, moder oc syster så kär,
vi komma till Edor, en bön vi fraudar
Vi unge haver oss församlat i dag
som rett att hålla ~~oc~~ ett lystigt gottlag.

Men rett som vårt lag var best uti dåd
Så få vi att vidda ad fienden va i land.
Vi blevo ej rådde fast detta hörn på
och stredo mot fienden både dorr och stum.

Vi blevo ej rådde fordetta han skrig
och stredo mot fienden bodde fallig och rik.
De tvenne fiender va komna i nätt
Den ene hette hane, den andre hette katt
och hundar av hamn vi mäglign to drog
och katten på flygten vi prisse lign slog
och vill i ecke tro att detta är rätt
Så kan ni så hovrätta för ögat se.

M. 10645: 46.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

26/

Såsnart skaran kommit ett medhavt avhuggt ~~(huggit)~~ tuppbur, med och pickade på ~~med~~ slagsordningen der de kommo och sjöngo fastlagsvisan:

"Vi bedja Er om en per skilling eller två,
Men om Ni haver råd så given i fler.
Hav tack, hav tack, Gud give Eder lön
Fordet i haver afrest Eder gärna så skön.

Vi bjuda Edra Fejor att komma till bal,
För rätt att hålla ett lystigt godt lag
Vi vetom ej tillvisso var detta skall stå
Men nock Eder nåns hos gott folk att få."

Som synes var sången likasom den gemenskapliga utan på att lägga gåvor uti varmer och bekanta till ungdommens förlustelse + det s.k. "Fastelamms gille".

Alla som varit med att sjunga fastlag och de som givit sin bidrag i penningar eller naturalier voro välkomna utan inbräddes av gift vid fastlags gillet, men alle andre deremot måste betala inbräde på ett eller annat vis om de ville vara med.

M.10645:47.

FOLKLIVSARKIV
Institutionen för folklivsfo
ning vid Lunds universi

27/ Presis på slaget klockan 12 på ziffernatten vakt
kungen och drottningen med en så kallad kupp
berövas sina kungliga kronor. Så snart de unga
rövarna voro de "afsatta kungligheterna" och dragits
av mindre än 20 rikdalers
var det ett vilt spa vem av dem skulle få
att kalla drängen för kung och pigan för drottning.
Kungen skulle berövas sin krona av drängen och
drottningen dö krona av flickan.

M. 10645: 48.

Gamlegårds hagtornen i Kampinge är en av ortens befolkningen dyrkade och helgade offerträd

Detta natur och kulturminne hägnades in i vägen för den planerade nya vägen från Kampinge över Gunnen mot Skanör, Falsterbo och Falsterbo-vägen. Här som den nya planerade vägen skall ledas fram över gungfältet har för många år sen legat en gård kallad gamlegård, men det numera ej finnas några rester av mer än grunden och en cirka en meter djup fördjupning troligen på grund av flygsands överlagring, mot den kringliggande jorden, som är bevuxen med olika sorters pilträd och almar samt hyllar. Här i dessa idyllvårdar så har lake m.fl. andra ogräs vilka dölja gamlegårdsbrunnen.

Här bland dessa vackra pilmes och så Sveriges största helige offer hagtornsträd tillhörande släktet Crataegus men ej de vanliga arten Oxyacantha eller monogyna utan en helt annan ej omnämnd i Sveriges vildväxande hagtorn nämligen en, som har det botaniska namnet Crataegus Calycina. Den ertappades här i tvenne exemplar varav den största har en stamomkrets av omkring 3 meter, samt en höjd av cirka 12 meter, vargnats bladkronan i horisontal riktning har en genomskärning av 15 meter. Det andra träden är något mindre eller cirka 2 meter i stamomkrets. Detsistnämnda träd har nästan alldeles hängande grenar och är således en variant av pyramidalform. Dessa heliga offerträd äro för första gång beskrivna av Olof Christoffersson

2/ i sin bok "Skytts Härad. Kulturhistorisk beskrivning 1918"

Vilket haft orsak till att både dessa hagtorns varianter, numera ävo fridlysta såsom vanande märkliga naturminnen. N. G. Bruzelius säger i sin handskrift om Skytts Härad som förvaras på Universitetets bibliotek i Lund, om afhuggandet vid vanmäktighet av Hägnande:

"Hagtornarne existera ännu endast och allenast genom den fruktan bönderna städse haft för afhuggande av nämnde trädslag. För 70 år sen (på 1860-talet) berättade en bonde att hugga bort dem, men som han insjuknade vid samma tid som ett af träden – jag begagnar detta uttryck, emedan de mera likna träd än buskar – blef det med hugget, upphörde man med deras utrotande, och denna händelse ökade ännu mera den vördnad, man för dem hyste."

Sammaledes berättades det ännu på 1910-talet för mig när jag var och besåg den senast satagna [illegible] förde den första gången, om dessa två heliga afhuggningar, det sades: Dessa heliga Tornar äro enligt folktron ganska farliga att skada, vilket en dräng för några år sedan nogsamt fick erfara. Han begagnade nämligen åkern sig några "lekraggo" till "ledon" av dess krokiga grenar, men det skulle han inte hava gjort. Knappt hade han bryt sig om ty efteråt blev han sjuk och tynade bort samt dog en tid därefter". Det är således samma folktrådsla där som räddat dessa högst märkliga

M. 10645:44
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

M. 10645:5

Vårtvarianter från att försvinna. Naturskyddsföreningen tagit dem i omvårdnad är därför ej: riksspelemän.

Detta två maj-tomar kallas också av ortsbefolkningen för "mellan-tomme" ty det står en pålitet avstånd från dem på var sida vilka också bör tagas i omvårdnad av naturskyddsföreningen. Den vattendrag stående vårdar är den sålkallade "bönagem". Namnet på grund av att jordlu en gång vart tertemperat bort på det att där lik enig skulle i Rysslan lasas honom för tettaton. Den tomme som vårdar öster om är märkelig därför att vid dimtamma en kvinna får många kerans år sen klimat nyfunn och dödad av en vorulf som vilde åt kennes fosters hjärtblod för att bli fri för att springa som vorulf.

Åtm lefvande minnes att det offrat till tomme fyra eller 20 stupar. I gamla tider skulle det offras tre eller sju stupar eller skillingar vid sådanna tillfällen i mun i vårt nuvarande myntfot kan man inte uträknas tre eller sju stupar eller skillingar.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

21

M. 10645:5

Husförhör i Uggelarp av Nils Svensson

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

På ett husförhör i Uggelarp bodde en gång under prästvalets dagar då präster hade valbesök och dundrande husförhör ute på gårdarna där var ende en måste läsa både stavar och minnen för de långrockade "som prästerna på skämt kallades. Kunde de ej svara på prästens alla frågor blev de förnärmade och ansåg att de hellre matmedan tålls de mycket förnärmade hos prästerna och visst att de ej glömt gamla ord. Att på bli framdragen de helige och sammanlagt ansågs vara en stor skam.

När på ovan omtalade husförhör fanns det också en Tyskfödd numera Svensk medborgare som också blev anmodad att läsa i bibelen för prästen. Tyske Svensken svarade "nej ja kan ente läsa Svenska jag har också Tyskbibel med mig. Då svarade Tyske Svensken "nuvi ja skulle börja på detta Svenska pludret så glömde ja de Tyska Bibel."

M. 10645 : 52

Nom mor gräd (gred eller grø) av Nels Svenn

Va vi va lea mor vi va små
vi borre kive o via
nom mor o far di va hemmaifrå
do va de som stäret o lia
po bor o stola vi flö i kring
vi klos i blomm so de knaga
o om de va so en så si kring
so to en kanske en kaga
nom far o mor di kom som foredam
i frå arbejed po gåren do va de lett
vi fick bagad raen men de gjorde gutt
i de åren vi sadd o snoppe o gred i
kapp o våra vinor va röa for de
vi sad de va håra kapp o våra rö
nesor di töa men snart vi glimde add
vinan ove o börja po der vi sluto
men do sa far lear i ente ble so vanked
bettre saluta do satte mor si o så ente
knust a tåra britta po forkled vårt
kiv de la si de ble so tyst, nom mor
ströj yad me borkled.

Allt fattigmans ordspråk berättat av
Nels Svennam Bomme.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M. 10645:53.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M. 10645:53.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

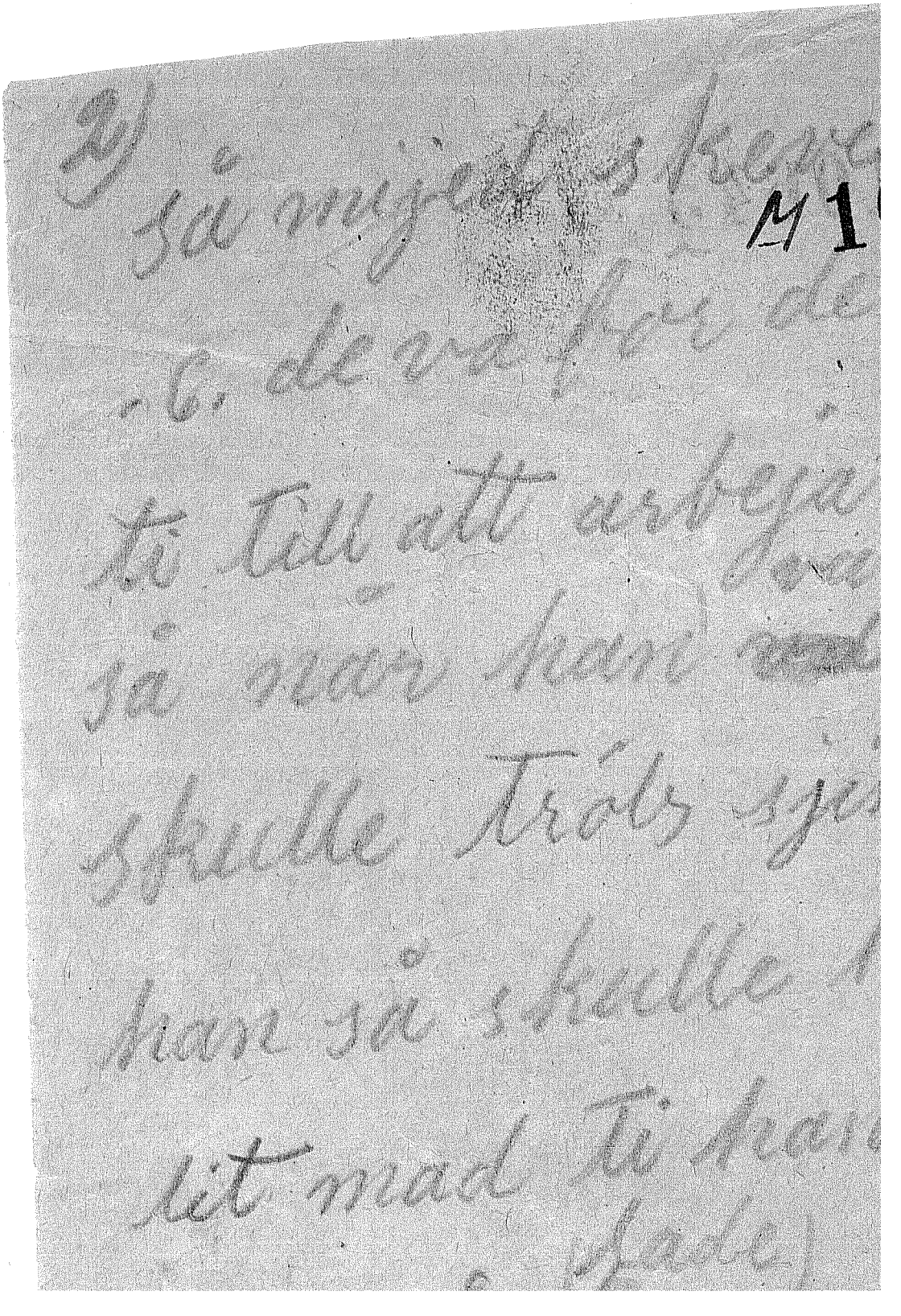

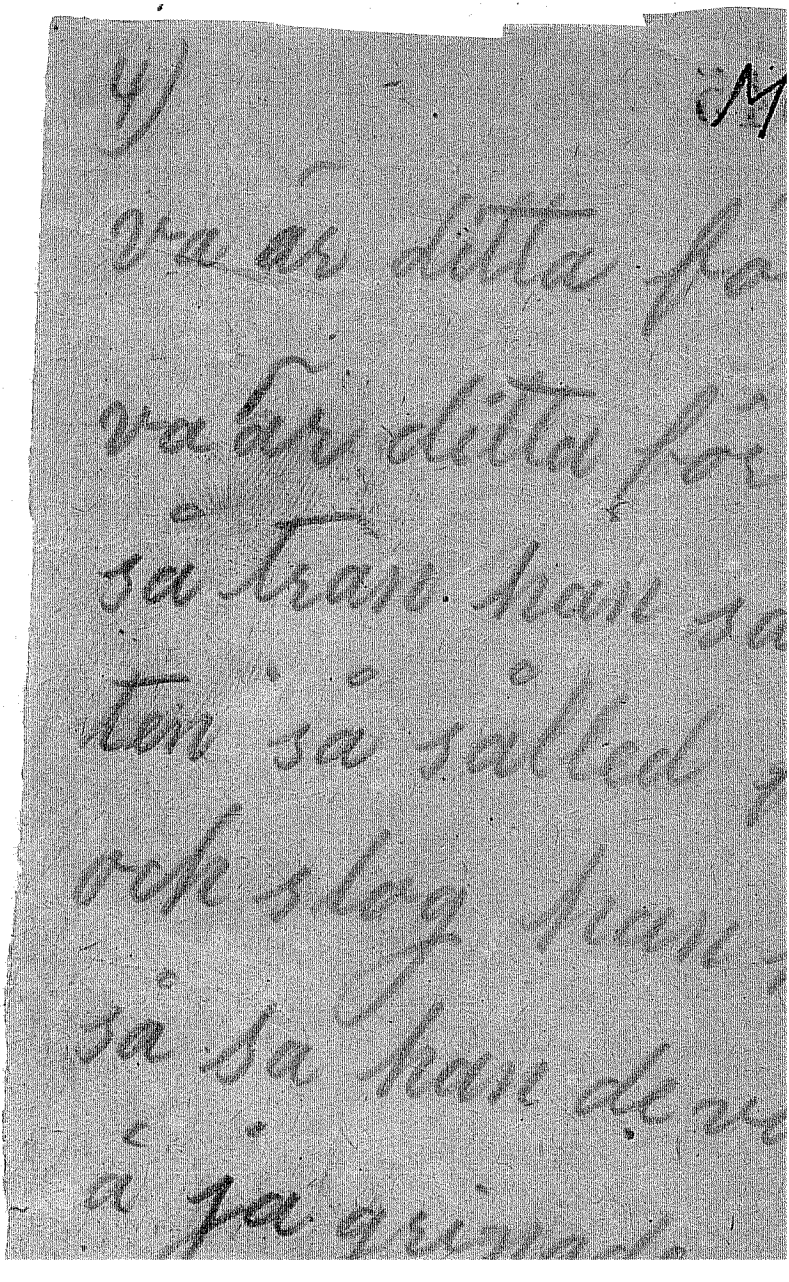

De Två bröderna
M.

De va en gång
den andra sa, de
hadde dun ria gille
ria po gilled dar
satte broen o norr
maden so sadde fo
so stegen kom ing
till alle ve bored.
broen hadde ja ve
ta de stosta stick
ente ja kan ble
ta de två stora

12 Nora da studentbrickoppn
hem ta so di bäste k
som over nyen o fått
satt åt sò som brov
framme så at
o ske hända de vid
rei broren ha nu t
flyda (med a
hade inte nåd sål, o
le sin grabbe ad hu
o lena hans rusål.
farbrorn som brorä

15 po skallen o ga a
du ass po skalè
long i en hast o d
dan flåd o hissad
teren slo me kn
komma din i alm a
broren rafte nejhe
stude du a i lamme
to brièven av mu
din bonnedåfud f
Ov en rättvisnum
ka om ad de a din
Fè ga samme naj

Ja ble majestetet
-på di i kekte o kom
o to o du fri o kom
ta jänfrum i fängne
redskap i form av en jäm
Noz hon armarne om
kufvudet ner på ett bål
det var tre beljenten som
kom o patta hom.. N or
orde beljenten bar go
de va dun fjerta, do
En dan andre kan o
hmm de o du sko
-inle mer an vi. Ja

M

O dru plasen sone
se mew tjufwerne ke
lekanlizja syn öja
kloze naunu. Now
bergleje sa kenzu
po tjufwane. Tjufwer
lekanlezja syn, mew
den plassen der kan
sa kenzu ok kelle na
scindes do ad saja elle
po dru plas som dru
So lele kenzu so gl

o reste hålopp e
taude som du sa jä
for tidun o präke. S
opp som ja vill e
kyrkan. O sen
skulle gorra me
so de konsun dan
ett mcel ogud
rätt
fore folk av dom so
de to do o ~~fruktba~~
varra präst. Dalar
kom ja gerna ver
fo hälsu

18
19

M.

Da konsum i A
hen i kovedstaden
massa o aftonsång
vän sunday och de
so va der en mam
me han, han gik
och sag om han o s
präst sa han kan
so sända. Jo men
väl vidd pi add
so om sändaun so
i preitens ställe o

M

Det var en jön
do forfaselet lad
ya nåd udan da
norr di ville ha s
da hon jè is in
nen moran lòfole

M. 10645:62 FOLKLIVSARKIVET Institutionen för folklivsforskning vid universitet

Det va en gång en poj som va
so förfaselet lad so han ville inte gör-
va nåd undan sadd i' askekrogen
nerr di ville ha han ti o gorra nåd
ba han jo ès inte. Faren hans va dåd
men moran löpde o hadde för. o ögg
en gong om vintern so hadde hon
inte nad ad fyl gölne me. do
hon sa ti pojen add han fick bära
ti skoven etter vingfälle (av vindner-
blåste "frönne" grenar) ti hinge elles
frös di ihjäl, ja ès inte svarte po-
gen, men hon de va so ba (förspänd)
moran ojen forr slaën o bar gjebinge
grisen (som pojken kallades) ud i slaën
o förde so po ojen o som pogen va
forr lad ti o hoppa av slaën so ble han

M. 10645: 63 FOLKLIVSARKIVET Institutionen för folkkultur vid Lunds universitet

6/ i na, hon skulle over en bro o forbi
bongeslatted ingen kan kom ti tKoven,
so han va kommen ud po tjö'isen
kom der en gädda o sa väck ett hull
ti meg so add ja kan få litt fruck
luft forr elles kvälls ja i hjäll, is ent
kvarede pogen, du ska få tre önsk-
ninger om du vill o so gick hen
gäddan ti villes, norr han so kom
forbi bongeslatt sadd en bonge-
jenntsan i förtred o grinade ad han
o sa här kommer Gelingegrisen här
inonne han ska köra hemm, do han
so kom ti skoven va de förste han
önskade add få en dugter lass ving-
lallebrännelass po bonged slä'en! o satt opp
anpo lasted me lemm o pisk i nöfven.
O de ble att i en hånvänning va han
önskade, norr so Gelingegrisen po hem-

M. 10645:64

7/ for forrby kongarlatted sadd prinsess-
Institutionen för folkminnesforskning vid Lunds universitet
sättsan o grinede ad han igen o sa
jonen har tjelingegrisen sådd ett borg
lass vingfälle bränne po slåen i en
hast, men pojen sa° prinsessan o
sa duska sa° straff forr de du grinar
ad maj sa den andra önskningen o
önskade add hon skulle ble ne barn
o de barned skulle skria ti de sa° hon
den som va skuld ti ad de (barnet) va
ti (kommet till världen). En tid deref
ter födde prinsessan en pojk o den
skreg (grät) alle forr jämt, so som
der ti slatted en klog kärring som sa
ad om (barned) fick se sin far skulle
gluttin (gluttan) ble dugli o ente skria mer.
Kongen lo ga° bud ti alla sina undersåtare
i hela sitt rike ad di skulle komma o
se hans dotters unge (son) o alla kom
men tjelingegrisen hadde inte sådd nå° bod

M. 10645:65.
FOLKMINNESARKIVET
Institutionen för nordisk språkvetenskap

me de gjorde inte nådd ed alla di andra
hadde vad der. Kunsen sa nu her di'
vad hår alla mer en Gjelingegrisen o ha
i jo som lad ti o varra sår men hò ska
han i alla fall o so ska trollkonnan hån
es for sitt spetakel me prinsessan. Bu
Bud gick so etter Gjelingegrisen
o do han kom did so mellede ensen
opp si o sa sår! sår! sår! som han va
ble sjuk år gammel. So ble kongen
arri o sa ti prinsessan her du hatt
han Gjelegrisen ti vånn (fästeman) so ska du asså
ha han ti man ska jå visa o du ska
bo me han ude po den lofte sjöhol-
men ude i sjö: o di fick kons o ån-
ner som han skulle varra könsaka-
dorre over o han skulle der ga passla
må o derme forstjene saan.
Men so sa kongsan som forresd va en
prinsessa ska ti pogen vom som skull

M. 10645:66
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

9

- ja så barn o ha dej' i sån dån slåss-
took, ja is inte svarte tjelegonsten som
nu va kongens svärson, men kons då
va so fick kungen reda på varr som
hon va både en en glytt. Som han sa ti
na kommer inte i hu add du sadel-i
förstreed o grinede ad ni' nosr på kör
de eller vrug fälle o do önskade ja add
du motte få ett barn som inte skulle
kunna grina för än de fick se maj',
i har du fler önskningar? ja is inte a
se mej' då, ja is inte
svarte tjelegrisen, men kommed de
va so fick hon den önskningen som
som hon la kadd.
han hadde kver. Hon to do ett såbo
gick nosr i sjöen o önskade add
hon fick so många önskningar som
der va koll i såled (sådmåtet) som så-
nen (sanden) kunne räkna igenom do
hon ryssade me såled. Den själle gubben
gamle
som tjelungspojken hadde rådelat först o (förvarat)
unger isen som o bevitjade den som detta
konga prinsessan hennes begäran.

M.10645:67

FOLKLIVSAR
tution
ning vid Lunds u

De förta hon nu önskade va add hon
man skulle ble so lärd o duktig
add ingen va villare eller duktier än han
- de andra hon önskade va add der
motte ble en vacker körvig fra ö-ö
ti lanned so di skulle kunna köra
ned ti holmen o sien add der ble en
gär som va vackrare och bättra än hu
ges fars o ad den ble med möbelera
me finna polerade mahogni möbler so
va klappede med äkte sidun over
drag o finnaste linnedukar ti bor
na samt ett bättra porslinservis av
äkte ostindiskt porslin finare än hennes
mors. Se
Se hon kom åter ti plasen som dannes
tarflick bordad stod att va var den för-
svunnen o i stäle fanns att va hon
önskade, hon satte si nu ve de vacke
mahonie skrivbored o skrev ett bräf
ti kongen hiingen far och drattning
mor om de ville gorna sin dotter den ären o

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
M. 10645:68.

11

o komma ud o heddsa po hünge o se
kont hon bodde nu sien hon va ud [illegible]
ov pengehuted. Kongen, farm grove-
~~ta~~ jade ~~tett~~ litt po bröved ti sitt
sa han de å jo ändo vårt barn o
di har vell inte nåd o eda so vi
får vell lov o resa did, men
norr far o mor kommer norr ti
sjöen så di en bred o gran veg
som gick ud ti holmen som ~~tett~~
nu va lammsatt me lavved o ingen
å mer. Di så add många granna syfflet
ter (täckte vagner) körde did ud ad den
vackra vägen, Kongen sa do får vi
asse köra ud ad dom granna vegen o di
di kom ud po holmen så ~~di~~ ett mied (dorres)
vackert slott som va grannare an kon
gerslottet o innanet hadde di inte grannare än
di hadde hemma po dorres et slott. So di so hadde
vad hon litt de faren ti sin dotter vinnn hon fjort
att ditto ti gå. De hon jo sa duttera o so ble de
me de men so skulle di eda midda o do pastade

M 10645:69

o do passa dattom (förmiddagen) sål opp och
satte sål madn på bord o. skulle sål att
i men do di skulle eda so hadde kungen för
(kongen) ingen skje so sa han ti kunge
du har glemd o gi mej nan skje, neg
de har ja inte sorr ja har sål lejd att på
bord so skjeen ske varra der. o nu sku
i granskas, Du tro ej vell ento ad nån
vill ta en skje, men dattem va partaen
o ville norr di va granskade alle sam-
men (o ingen skje hittes. Ble kongen (kun kongen) arg
o sa du broer vell inte ad ja har tatt din
skje. De gorr ingenting for är min har
ske granske osse. So gick hon ti sin
sor o stack növen i bysselomman o dro
opp skjeen derav. So ble seren arri ja
vente till lika ospyldig som add sor fick
skjeen i bysselommen lisso osbyldet fisk
ja min poj.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forsk.
M 10645:70.

Skovsnuran och Kärleksbrev (Gjömmebrev)

Lucias ovanliga egenskaper vid kvinnans beh

ser verkliga tjänster att utföra i anseende ock
frammanande, men bak detsamma (Skovsnuran)" dock ett tragiskt
så hållonna som de äro, berättade de gamla, m
ofta sett den i Skånes skogar. Skovsnuravorm
såväl som tjänstemanna hava långt tillbaka ett g
kynt gifbrott utbragt hårdsm när nu lio historia
tystlig
Så de springa lägga de sina stora förakt upp
esclarpe och det vackra håret fladdra förvindom
Härigenom hava de stor tjänstingsbraft
män med vilka de kom, som råka i deras nät, så
dåden desmell begärde att de i kunna anbörja
förbindelsen med dem.

En dräng hade råkat i skovsnuras garn
och synde ej bliva kvitt eller något annat
kännes förföreber. För att bli kvitt sökte dräng
klokt kvinna vilken rådde honom att gånat bära
rat av Tibast, Liljeblick och Vändelrot på sig då
de utbloknade kärlek. För att förmå skovsnuran
att bli borta skulle han inbilla henne att hans namn
var "Ja så" samt andra natten derefter då han åter
kom med ämnet större förföreberlyste hav tänkt ett
stort bål och däri hava kast ett grovre järnstav,
så det var rikligt rödglödgad skulle han därmed

M. 10645: 74 n

Brännö skeppsman, Så nu på natten skep
sman och skeppsgumman för skeppsmannen återkom
för att som förut hade umgänge med ekorren
Tog han det rödglödgade järnet och brände he
ne därmed ty det var det enda medlet att, som
den kloka sagt, tillfred ställa henne så att ekorr
gon fick så fri. Skeppsmannen gick sig till att
skrika då det ekade i skogen på sin man vilke
han då det "sattande" då det brakade i skogens gre
na ty han är mycket svartsjuk på sin kära hälf
ty hon är ej att lita på mera än endel av Evas döttr
"Ja å där" skrek skeppsmannen "ja så å brände
ni, ja så brände ni" "jemrade sig skeppsman. "Ja
så gjord å väl gjord" svarade skeppsmannen om själ
sin väg.

2

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

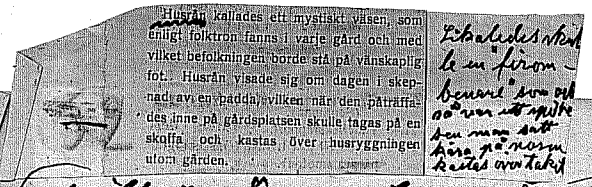

Husrån kallades ett mystiskt väsen, som enligt folktron fanns i varje gård och med vilket befolkningen borde stå på vänskaplig fot. Husrån ylsade sig om dagen i skepnad av en padda, vilken när den påträffades inne på gårdsplatsen skulle fångas på en skolfa och kastas över husryggningen utom gården.

FOLKLIVSARKIV
Institutionen för folkliv
ning vid Lunds univer

M. 10645 : 72.

Vilket väsen utav några vetenskapsmän
sägs ej vara till finnandes i Skåne, men det är
de vetskap.
i min ungdom hörde jag många gamla
personer omtala dem. De sade att de
bodde (i jordgubbar) under husen i synnerhet under
kreaturen. I allmänhet empiter de
i mycken vänskap med husets äppre. De
voro dock alltid om nätterna och sägs eftersom
om husets folk lagt allt tillrätta om kvälle
ne. Så t. exp. omtalade en flicka som tjänade
de mer att om ej hennes fader som var hand-
snickare ej lagt yxan, hammaren, eller
huvudet på sin plats om kvällen då han
slutade sitt arbete hälla husrånet att dö
med vällyen hela natten och hugg med yxan
hamrade med hammaren och skuffade med
huvudet o. s. v.
På bondgårdarne (gjorde husrånet sammaledes
som ej allt var som det
skulle på kvällen. Körde husrånen med
kräskmaskinen, pådrapparen, rullbrässan o. s.
dylikt om nätterna, för att påminna att hus-
folken skulle lägga allt på sin plats då de
gingo från sitt arbete om kvällarne.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet
M 10645:73

Lindormar (ormar) i gamla lindar (torvstyng å sid 35 andra spalten i Skytts häfte I upplag nedanst och lite å sid 36)

9-10-16 bortlupna 4

Kjelsgraven belägen strax norr om socknen å Aggarps ägor hvisar ett mystiskt djur i skepnad av en stor svart "väre" med fyra krumvrickade horn vara han bär en stor kaffekopparkittel. Ibland kommer vädurn upp i vatten ytan i synnerhet när det om nätterna är tjockfiskare eller "kröfö" fångare. Han bär då om kopparkittel på hornen och virrar med huvudet så att vattnet sprutar ur "kaffekokkelstuden" åt alla sidor med ett vältaligt plaskande.

Koppartyund. I en torvgrav å nr 6 L. Alsed påträffades vid torvtagning en stor kopparkittel.

Torfmossen (fallet) bredde då att kjelsgraven flyttat från Aggarps torfgrav även till Lilla Astads torfgrav. Den enda stora kopparkittel gick i flera år som lånekittel vid gillen i Astads by. Vid storbhus auktion å gården såldes den samma och är nu i min samling.

FOLKLIVSARKIVE
Institutionen för folkliv
ningsvi lunds universite

M. 10645:74 efter E. Sahlmidt

Smedtrollet skade ögon stora som
tennta bricker och. Tog det med sitt lilla
finger om ambolts hornet kunde det
lätt vricka det samma så att smedens
arbete misslyckades. Det hade ett gap
på två alnars vidd. Alltså sade
det till de smedlärlingarne då de skull
göra sitt "fell" (gesellstycke) till exem-
pel en yxa. "Har du sett ett större gap"
Lärpojken skulle då rödglödga sitt fell
stycke och utan rädsla kasta det i gapet på
Smedtrollet säga "har du smugit en varmer
bit". Hade han med därtill lyckades gesellst
provet bra. Så de gjort sitt gesellstycke gott
och fått godkänd det samma kallades de "Engel
thvenare". Kolrage och "fyrspyrd" skulle också kunna fy-
ra. Ej sekårtes kallades också spelleman
på smedspråket för spelleman. Förutsatte
det att lägga saknar som de skulle hade det till
följd att man ej fick järnet att falla vid rä
varandra när det skulle svetsas felet skyldes
då "på lärepojen".
Smederna inbillade lärepojen att det uppe
på loftet bodde en "belleniske" som häl-
[illegible] det var ingen fara för dessa att draga bellen
[illegible] fyrdon gick i sodor av vederspänningen. Bellenisse var
således en god vän.

1/ M. 10645 : 75 Erik Smith Schm. 37

Grönkulla-kullens sägen berättad av Erik Bastian Oder i Östlöf Skede

Prästen Bastian Oder i Östlöf Skede var en tjänstlös som prästfrun, blivet osams med i Prästgården hade sladdrat för Bastian och uppmanat honom att straffa pigan på något lämpligt sätt. Det tyckte Bastian. Det var nu vid höstetid, Bastian hade själv prästgården på den tiden och folket var ute i arbete på den "västra-ute" luten. Så om eftermiddagen när pigan skulle gå ut med "me-aftan" till folket hade hon med sig en korg med "fettemade" och en kruka med grädd. Vid pigan var gången hemifrån kallade Bastian sin fru ut i trägården. Kom nu ska du få se! Fetta nu på när pigan kommer till högen och vrider av neråt marken. Bastian hade sin "svart-konst-bok" med sig och när hon så vikit några steg från vägen för att gå "lia över stubben" rörde han åthögen började Bastian läsa i boken. Detta hade till följd att pigan ramlade, slog baken. Sedan dess blev det en försänkning i marken på platsen stället som sen kallades "grädd-kullen". Sedan dess blev det en försänkning i marken på platsen

Detta är ena historien om källan nere vid åthögen. En annan lyder: Att en gång fru och en riddare blivit oskyldiga dessa avrättade derstädes för brott mot sjette budet. Så-dant bevis att de voro oskyldiga mot prästens beskyllning som bevis källan. Både skulle ha blivit begrafna i och uppvuxna kullen. åthögen uppkastad som heder åt dem.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
David Lu

9

Om prästen Bastian Bäckes uteseende har

som varit med om att rasera den gamla Byrke

berättat för E. Smith följande: M.10645:76.

"När vi höll på med att bryta upp de gamla

kistorna ur herrebegravningen, fick vi fatt

en stor beslagen "ege-kista" som dem sade skulle

vara Bastians. Vi hade mycket besvär att öppna

den, ty det fanns en kista inuti. I denna låg Bastian

Han var väl balsamerad såg ut nästan som levande,

var 7 så värst lång mn kämpigin Gock, hade gra

sprängt hår, stora "mustascher" och pipskägg. Var

klädd i lång med "Söld-knappar," hade gula hand

skar, som räckte nästan till armbågarne, bockskb

sbyxor och långa stöfler med sporrar.

En av arbetarne, som tyckte att Bastians musta

scher ej voro tillräckligt uppvridna tog fatt i dem

ena och sade något (vad han sade hade saxis

mannen Lars Larsson i Bodarp glamt, men det

var något oanständigt). Han kunde emellertid ej knäppa mustaschen, blev alldeles blek och

kunde ej svara, då de andra tilltalade honom. De

övriga arbetarne blevo förskräckta och sprang u

efter prästen. Denna kom "röd i hgnn och arg", kom

ut alla de övriga arbetarna ur kapellet och började

läsa något ensam med "Han som höll i mustaschen

Detta tog över en halv timme. När de kommo ut ur

kapellet voro alla "som höll i mustaschen" mycket

bleka och kunde ej säga något på hela dagen.

Denna historia har alltså vittnen berättat och framhållit att den

är alldeles sann säger min berättare.

Intressanto berättelse gjord av Mrs Svensson i Domme. Handay 1936 80 år gammal.

M.10645:77.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Det hende sej en gång det var vi är jag var hos en
gyfler kvinge som hette Inger jag
gjente hos bröls Christen, men der
va en bra tös hon hette Johanna
hon va duckti ti o dansa o no der
va dans nånstans så skulle vi
gå dit så hade ja klär i taen
laen (kontalled) for Inger hon viste
inte hur många klär ja hade, so
gick vi ti dans, di hade en son
hede gyfenjelm han var så färäns
högfärd so de va intet skapeligt
hon har vad i Pövenhamn och
när han kom him hade han inte si
ett svensk ord uden nor han skulle
si fönster så han vinge han var
hos prästen en da och fick sin
örlofsedell, där va så so nöjed

M 10645:78. FOLKLIVSARKIVET Institutionen för folkminnesforskning vid Lunds universitet

sprövad so många b o de va
för de han va so dugti ti allt
annad än arbeja o han ad o tyke so
gyllenhjelm
fjock so o so flytte trätts spinnen
te malmö o so skulle träts spin-
nen en gång inj o se om han. Nor
träts spinn la litt mad ti man-
nen i en serbojere. do han kom
ti malmö so skulle di ud o se po
staen men gyllenhjelm sa ad
farun skulle ja tgit bag eller. Gyl-
lenhjelm bojede ock lite de i sby-
arne men träts spinnar gick o
da rokt norr po gadelenane. En
an gång va gyllenhjelm hemma hos
sin far i Lilla Bedinge o do skull
de ud o se po joren, so kom gyl-
lenhjelm som vanligt farre i vagen
bogsnes och prickbannes och tillsa
de

M. 10645:79. FOLKLIVSARKIVET Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

rakt opp i vägarne, men trak gick
beq eller o lättade rakt norr po jörn
Ti sist kom di ti gäll grovan som vitte
gyllehjelm så eller som han gick och
kogede sörn jämt uddan han styrt po
hovede i grovan o vi grine ad dem
sa johanna o do ble han kär o
gick hem.
Johanna skulle alltid når di hade
nåd gatt och smytit hinge smoga e
bid, en gang hadde di bakt sten
kager o di skulle jo smoga (sa
johanna) för ja skulle jo in i
mastersed eller svinne slabba
men gyllehjelm va förtrygden
o skulle passa mi derför kom han
ud i mastersed o dar slo ett
rusal po mastersegalle, va a "dett
kom en maskin", va a "dette kom en

M. 10645:80.

massin så gyllenhjelm o so tran
han so hort po sålkanten so sat
såled flö over ämne o slo. han fi
skinnebened o alle pantoflorna bre
omkring po gulled. so sa gyllen-
hjelm de va ett deflesål o ju gre
nede ad han o så jä du a som
domme ti o snacka danska o gylle
hjelm ble hån o gick ing o jä fic
klenäsen av mor o glad ble jä.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

M 10645:81.

Det var ett par folk som hade lant-
bruk, men så hade de ej insatt
rörelsekapital på bästa bettet.
Så blivode överens om att taga in
till stadens och sälja en ko. Men
när det kom till stycket så ville
ena karlen låta mannen taga
till stan med kon. För han
sa att han inga pengarne
Så tog han åstad me koen och
en kona under armen. Inkom
nu till staden mötte han en
maklare som ville köpa koen
Han begärde en mark för koen
och två dalar för kynnan. Men
köpte kom som
maklaren ville icke köpa
kynnan för den hade han inte
bruk för, men när mor kommer
upp till torgsätra blir strax av
me kynnan för den är för
sprodag efter kors. Men

10045

hon kom upp på torget ville
ingen ge tio dalar för en liden
mager kona. Kvinnan gick till-
baka till slaktaren och sade
han får nog behålla kynnan
med. Ja de ska vi nog bli över-
ens om mor. Han bjöd henne in
och trakterade henne med
mat och brännevin så hon blev
rusig. Sedan gjärade han
henne på bladerna och korlade i
en fjärtunna där hon låg och sof
ruset av sig. När hon så vak-
nade så visste hon inte vad hon
var och undrade om det är jag
själv eller en fågel. Ja nu vet
jag hur jag skall få reda på't
om hundarna inte skäller på mig när
jag kommer hem så är det jag och om
kalvarna slickar mig som förr då jag kom
men när i stallet är det ja

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

3/ Men hon kom inte när gården
för att hundarna fingo henne
i sigte och började stormtjuta
och skälla. Och då kom hon i Ko-
kåen och kalfarne [illegible] tjuren
började de att fnysa och rygga
sig baklänges i kobåsen. Så
fick hon för sig att hon var en
fågel och gick ut ~~och~~ bak går-
den och kröp åt ledan upp
på takryggningen för att försö-
ka sig på flygkonsten. Som hon
satt där och uppflade med armarne
för att flyga ut i rymden
ser mannen den konstiga fågeln
och tager sitt muskedunder
för att skjuta fågeln. Kvinnan
börjar då att ropa skjut inte det
är jag. Är det du så kom ner och
gör reda för ett och allt och inte
sitt där som en gök.

M. 10645:83.
Institutionen för folkminnesforskning vid Lunds universitet

4/ När hon kom nu kunde hon
inte göra reda för någon ting
för marken hade hon kört
bort och hovan hade hon blivit
av med. Så blev mannen så
arg att han sade att han
skulle gå bort och inte komma
hem förr än han träffat tre lika galna
kärringar till. Som han nu
går med matpåsen på ryggen
fonde dagen tätt in i kväll
träffte han på en stuga där det
var ett förfärligt skrik och
skrål. Så gick mannen in i stugan
och kvinnan stod med ett skyn-
ke över mannen och slog honom
med en pantoffelklöd i kovende. Skall
mor slå mannen ihjäl. Nej jag
skulle bara hava in ny skjorta på
honom. Ga hjälpa och trästa

M. 10645:84.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Den som ska ha en ny skjorte

M10645:85.

sa mannen i stugan ja skulle gerna
ge 300 dalar om di kan lära
min kvinna och fa en ny
skorta på mej på ett annat sätt.

FOLKLIVSARKIVET, Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

De ä inte farligt sade den inkom-
ne har mor en sax? Ja de hadde
hon så fick han låna den och klip-
te ~~hål~~ halshål så gick den ô nya
skjortan lätt på och han fick sina
trehundra dalar. Dessutom låg i om
natten. Andra dagen kom
han till en ny timrad stuga där kvin-
nan ett såll i solskenet och slog
sitt förkläde däröver och bar in i stugan
där hon släppte ut. Nu har jag gått
här var dag och burit solskinn
in men jag har inte fått något
ända. Jag skulle gerna gifvit tre
hundra dalar om jag kunde få solsken
i min nya stua liksom jag hadde
i den gamla. Har i en yxa så skull
jag hjälpa er. Han fick en yxa och

M.10645:86.
FOLKLIVSARKIVET Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

6/ nazy mål i magzen ty miken
hade geönt att gm fanleryk a
Man fick ~~mina~~ de tovade
pungarna och lova för nätter
Tredje dagen vandrade
han åter mot kvällen skulle
häna hus så frågte kvinnan a hur
har får kimma i Ringaricke
svarade mannen. Ask är ni från
hemmabicke så ni i vill vara ni
salig andra Pär han det, det vill
si att kvinnan varit gift tre
gånger och alla mannarne hette Pär
men den andra var sändeles snäll
därför hade hon för sig att han var
kommen till hemmabiket. Ack
han får gå där og tacka och har
det inte för bra. A vill i inte
ta med något till min kära Pär
der står ~~...~~ gammalt
kappar skrin som e fullt mi kop
narkhage och ett hus fullt av gamla
klär de kan i få me gär lit

M.10645:87.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Pär och den ~~blå~~ gässblå
hästen kan natta för en kärra
som i kan inte bära allt dit.
Mannen lät sig säg i det mer
än en gång och spände hästen för
karran och lassade kläder och
pengaskrinet. När han då
kör från gården ser kvinnan
tredje Pär som kör og tuvrär
att den gässblå hästen körs från
gården. Han tuggar hem och då
omtalar kvinnan att det varit
en man fram hemmeliikt
och fått koppankitan me de gamla
pengarna och och hans dräng-
mans klär med sig till den dåda
n 2 Pär. Pär den 3 tuggar då den
bruna hästen och rider vägen
utåt för att få en tanga en gässblå
häst. Då mannen hörer att
det kommer en ridandes kör han
in i en tätning i skogen och gömmer
mer hästen och vagnen.

8/ M.10645:88.

Varefter han kastar en del hårtagel upp i grenarne på en björk samt lägger sej på ryggen och stirrar upp åt skyarne. När tredje Pärin kommer fram frågar han åt vad han ligger der och stirrar uppåt. Mannen svarar att det kom en kvändes me en ljusblå kärt som körde rakt upp i himmelen i denna björken och der kan du sätt se hennes kärra skavade ov si om du lägger dig på ryggen och kikar kan du se hur de kör i himmeln bland skyarne. Som han nu ligger sej och ser upp passar mannen på att smita med båda den ljusblå och bruna kärran sa att Pär nu 3 marka gå i spattle [illegible] men då sade han till sin kvinna att mannen i fråga också fått den bruna kärran tio nu sälg Pär vilket kvinnan blev mycket glad åt.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

11:10045 07.

Se han sa kom hem hade han
hade fungsr kläder och hattar
men så hun är klent fanks-
rek. Det lovila han de ej
var att gjordet var platz
och tillsadd. och frågade mi
kvinna var hon fått utsåde
från. Hon svarade jag har
allti hört att den som nagat
sår hon nagat får. Derför
tog jag det saltet som simlen-
ingen satte in og här vi
bara lever så kommer det
nog upp och ger mi
skörd. Ja sahne e du og
andra kvinnigarna å väl
ett deigt hatte

Efter Nils Svensson
i Lomme [illegible] 1929

FOLKMINNESARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

10645
M. 10645:90.
FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Toddivisan.

Kan hända finns det nagon här som
vigen ne efter om han ej vet vad
toddi är så vill jag gärna ge recept
Lägg två ~~bo~~ ko socker i ett glas
varmt vatten en två tredjedelar
och låt det stå en stund och dras
och fyll sen rom i och nu dem felar
En konst är ganska lätt att lärt
när som man får den ålladrycken
och vad så finns receptet här
drick aldrig mindre än en
fem sex dryckor
~~Af toddi blir man [illegible]~~
af toddi gjöjes hört de dyrbara ögon
af toddi stegres kärleken
af toddi får man folk i bygen